

DREPTUL COMERTULUI INTERNAȚIONAL

Ediția a IV-a, revizuită și adăugită

DANIEL-MIHAIL ȘANDRU

**DREPTUL
COMERȚULUI
INTERNĂȚIONAL**

Ediția a IV-a, revizuită și adăugită

**EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2016**

Colecția ȘTIINȚE JURIDICE ȘI ADMINISTRATIVE

Redactor: Monica Stoian

Tehnoredactor: Ameluța Vișan

Coperta: Monica Balaban

Coperta 1: Nicolae Grigorescu, Fântână, [Foaie de schițe - fântână, 1 f. desen ;
105 × 83 mm], inv. DR19I/4374, Biblioteca Academiei Române,
Cabinetul de Stampe.

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.) și
inclusă de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și
Certificatelor Universitare (C.N.A.T.D.C.U.) în categoria editurilor de prestigiu
recunoscut.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ȘANDRU, DANIEL-MIHAIL

Dreptul comerțului internațional / Daniel Mihail Șandru. - Ed. a 4-a,
rev. - București : Editura Universitară, 2016
Conține bibliografie
ISBN 978-606-28-0428-2

347.7(100)

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786062804282

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această
lucrare nu poate
fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2016

Editura Universitară

Editor: Vasile Muscalu

B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București

Tel.: 021 – 315.32.47 / 319.67.27

www.editurauniversitara.ro

e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021-315.32.47 / 319.67.27 / 0744 EDITOR / 07217 CARTE
comenzi@editurauniversitara.ro
O.P. 15, C.P. 35, București
www.editurauniversitara.ro

SUMAR

Abrevieri	9
INTRODUCERE.....	11
Secțiunea 1. Dreptul comerțului internațional în epoca globalizării	11
Secțiunea 2. Definiția dreptului comerțului internațional.....	14
Secțiunea 3. Principiile dreptului comerțului internațional.....	15
Secțiunea 4. Obiectul dreptului comerțului internațional.....	16
Secțiunea 5. Dreptul comerțului internațional și alte ramuri de drept	16
CAPITOLUL I. ROLUL ORGANIZAȚIILOR INTERNAȚIONALE ÎN DEZVOLTAREA ȘI UNIFORMIZAREA DREPTULUI COMERȚULUI INTERNAȚIONAL.....	19
Secțiunea 1. Organizații mondiale.....	19
Secțiunea 2. Organizații regionale.....	31
Secțiunea 3. Institute private de drept internațional	47
CAPITOLUL II. IZVOARELE DREPTULUI COMERȚULUI INTERNAȚIONAL.....	49

Secțiunea 1. Izvoare interne	50
Secțiunea 2. Izvoare internaționale.....	51
Secțiunea 3. Importanța uzanțelor comerciale internaționale.....	57
Secțiunea 4. Practica judecătorească și arbitrală	60
CAPITOLUL III. RAPORTUL JURIDIC DE COMERȚ INTERNAȚIONAL.....	62
Secțiunea 1. Subiectele dreptului comerțului interna- țional	62
Secțiunea 2. Actele juridice în dreptul comerțului internațional	85
CAPITOLUL IV. INSOLVENȚA ÎN DREPTUL COMERȚULUI INTERNAȚIONAL.....	86
Secțiunea 1. Conceptul de insolvență în dreptul comerțului internațional	86
Secțiunea 2. Reglementările internaționale în domeniul insolvenței	94
Secțiunea 3. Reglementarea insolvenței în Uniunea Europeană	98
Secțiunea 4. Reglementarea UNCITRAL	103
CAPITOLUL V. CONCURENȚA COMERCIALĂ ÎN DREPTUL COMERȚULUI INTERNAȚIONAL. REGLEMENTĂRI EUROPENE.....	107
Secțiunea 1. Precizări prealabile	107
Secțiunea 2. Principiile reglementărilor Uniunii Europene	110

CAPITOLUL VI. CONTRACTELE COMERCIALE INTERNAȚIONALE. CONTRACTUL DE VÂNZARE INTERNAȚIONALĂ DE MĂRFURI ...	114
Secțiunea 1. Reguli generale	115
Secțiunea 2. Cesiunea de creanță în dreptul comerțului internațional	126
Secțiunea 3. Contractul de vânzare internațională de mărfuri (Viena, 1980).....	135
Secțiunea 4. Principiile aplicabile contractelor comer- ciale internaționale (UNIDROIT)	139
CAPITOLUL VII. ARBITRAJUL COMERCIAL INTERNAȚIONAL.....	141
Secțiunea 1. Reglementări aplicabile arbitrajului.....	141
Secțiunea 2. Arbitrabilitatea litigiilor comerciale	144
Secțiunea 3. Competența materială a Curții de Arbitraj.	157
Secțiunea 4. Tribunalul arbitral care soluționează litigiul	167
Secțiunea 5. Procedura de sesizare a instanței arbitrale și desfășurarea procesului arbitral.....	174
Secțiunea 6. Desființarea hotărârii arbitrale	181
Secțiunea 7. Executarea hotărârii arbitrale	185
Secțiunea 8. Competența CIRDI – arbitraj instituțional specializat.....	191
Bibliografie selectivă	197
Anexa. Convenția Națiunilor Unite asupra contractelor de vânzare internațională de mărfuri, Viena, 1980.....	207

ABREVIERI

Art.	– articolul
CAB sau CAB-CCIR	– Curtea de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României
CEDO	– Convenția/ Curtea Europeană a Drepturilor Omului
CJUE	– Curtea de Justiție a Uniunii Europene
CPC (sau <i>C. proc. civ.</i>)	– Codul de procedură civilă
ICC	– International Chamber of Commerce
JCA	– Jurisprudența comercială arbitrală, 1953-2000, București, 2002, Camera de Comerț și Industrie a României. Curtea de Arbitraj Comercial Internațional. Întocmită de Elena Osipenco și Mihaela Cozmanciuc; coordonatori: Victor Babiuc, Octavian Căpățână.
NCC	– Noul Cod civil
NCPC	– Noul Cod de procedură civilă
nn	– nota noastră (a autorului)

- RPA
- Regulile de procedură arbitrală ale Curții de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României publicate în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 613 din data de 19 august 2014 [Decizia Colegiului Curții de Arbitraj Comercial Internațional nr. 1/2014 pentru aprobarea Regulilor de procedură arbitrală ale Curții de Arbitraj Comercial Internațional]
- TUE
- Tribunalul Uniunii Europene/Tratatul privind Uniunea Europeană
- UE
- Uniunea Europeană
- UNCITRAL
- Comisia Națiunilor Unite pentru Dreptul Comerțului Internațional
- UNIDROIT
- Institutul pentru Unificarea Dreptului Privat
- WIPO/OMPI
- Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale

INTRODUCERE

Secțiunea 1. Dreptul comerțului internațional în epoca globalizării

1.1. Aculturație juridică și „lex mercatoria”. Despre fenomenul transnațional într-o epocă globalizantă.

Globalizarea este un fenomen economic, tehnic și financiar care are impact asupra tuturor aspectelor vieții sociale, inclusiv asupra celei juridice. Dreptul național este concurat de un nou drept non-național: supranațional, transnațional, reguli soft-law etc. Dreptul transnațional este prima consecință a acestui fenomen. Philip Jessup a definit dreptul transnațional ca fiind toate normele care reglementează acțiuni sau evenimente care transcend frontierele.

Cercetările actuale au două direcții: una descriptivă, respectiv modalitatea în care este dreptul organizat, și o alta normativă, care se referă la principiile aplicabile în această stare a dreptului național și internațional.¹

¹ **Gralf-Peter Calliess, Insa Buchmann**, *Global Commercial Law between Unity, Pluralism, and Competition: The Case of the CISG*, ZenTra Working Paper in Transnational Studies, No. 63 / 2016. Articolul este disponibil la adresa <http://ssrn.com/abstract=2717467>.

În epoca clasică a dreptului, statul era singurul suveran care edicta reguli de drept. Această regulă s-a modificat prin globalizarea (mondializarea) „legislației”.²

- fluxul globalizării creează o „cursă de norme”, atât naționale cât și internaționale, la care se adaugă practicile participanților la comerțul internațional;

- devine obligatorie compararea legislațiilor naționale, în situația în care fluxul globalizării devine tot mai constrângător (de exemplu, protecția sau facilitățile oferite investitorilor);

² **Philippe Moreau Defarges**, *La mondialisation. Vers la fin des frontières?*, Ed. Dunod, Paris, 1993, p. 57-59; **Eckart Gottschalk, Ralf Michaels, Giesela Ruhl, Jan von Hein**, *Conflict of Laws in a Globalized World*, Cambridge University Press, 2007; **Gheorghe Stancu**, *Globalizarea raporturilor juridice comerciale*, RDC, nr. 6/2008, p. 7-19; **Sandeep Gopalan**, *Transnational commercial law*, WS Hein & Co., 2004; **Sandeep Gopalan**, *The Creation of International Commercial Law: Sovereignty Felled?*, San Diego International Law Journal, Vol. 5, p. 267, 2004; **Panagiotis Delimatsis**, *The Fragmentation of International Trade Law*, TILEC Discussion Paper No. 2010-010. Disponibil la adresa <http://ssrn.com/abstract=1554909>; **Ralf Michaels**, *Global Legal Pluralism*, Annual Review of Law & Social Science, Vol. 5, 2009; **Paul Schiff Berman**, *Global Legal Pluralism*. Southern California Review, Vol. 80, p. 1155, 2007; Princeton Law and Public Affairs Working Paper No. 08-001. Disponibil la adresa <http://ssrn.com/abstract=985340>; **Paul Schiff Berman**, *From International Law to Law and Globalization*, Columbia Journal of Transnational Law, Vol. 43, p. 485, 2005; **Graf-Peter Calliess**, *Law, Transnational*, Osgoode CLPE Research Paper No. 35/2010, publicat în **Mark Juergensmeyer, Helmut Anheier, Victor Faessel (eds.)**, *The Encyclopedia of Global Studies*, Sage London, disponibil la SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1630348>; The Future of Transnational Law / L'avenir du droit transnational UE, USA, Chine et les BRICS / EU, USA, China and the BRICS, Edited by Yi Lu, Francis Snyder, Bruylant, 2014.

- forma legislației rămâne aceeași, însă este modificată, uneori într-o „manieră haotică” de dispoziții internaționale mai mult sau mai puțin constrângătoare.³

1.2. Instituțiile globalizării

Există o nouă structură economică mondială care modifică implicit sistemele clasice de drept, lăsând în afara discuției chiar conceptul de „sistem”.⁴ Efectul principal al acestei aculturații juridice (se discută despre americanizarea dreptului francez⁵ și despre continentalizarea dreptului englez⁶) conduce la o nouă legislație, în care trăsăturile definitorii ale unui sistem nu se mai regăsesc, în – aproape – nici un domeniu.⁷

În al doilea rând se observă diferite legături între jurisdicțiile naționale și cele internaționale, precum și între cele internaționale, legături prin care avem în vedere argumentarea hotărârilor prin citarea cauzelor altor instanțe.

³ **Philippe Moreau Defarges**, *op. cit.*, Autorul se referă, în acest sens, la regulile impuse de Organizația Mondială a Comerțului, Uniunea Europeană – țărilor membre sau de zona de liber schimb NAFTA (*North America Free Trade Area*) în S.U.A., Mexic și Canada.

⁴ **Jonathan Weinberg**, *Non-State Actors and Global Informal Governance - The Case of Icann* (June 7, 2010). INTERNATIONAL HANDBOOK ON INFORMAL GOVERNANCE, **Thomas Christiansen, Christine Neuhold, eds.**, Forthcoming; Wayne State University Law School Research Paper No. 10-05. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1621862>.

⁵ **Fr. Terre**, *L'américanisation du droit*, Coll. Archives de philosophie du droit, Bruylant, 2006.

⁶ **David Jenkins**, *From unwritten to written: transformation in the British common-law constitution*.

Vanderbilt Journal of Transnational Law, 1/2003.

⁷ **Arie Reich**, *The WTO as a Law-Harmonizing Institution*, (September 10, 2003). Bar Ilan Univ. Pub Law Working Paper No. 3-05. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=468000> or DOI: 10.2139/ssrn.468000.

1.3. Domeniile dreptului comerțului internațional în care globalizarea produce efecte.

Instituțiile regionale sau mondiale primesc din ce în ce mai multe competențe, pe care le exercită exclusiv sau le împart cu statele membre, instituind instanțe apte să decidă în litigii de natură internațională (Curtea de Justiție a Uniunii Europene – în cadrul Uniunii Europene, respectiv, Organismul de Reglementare a Diferendelor în cadrul Organizației Mondiale a Comerțului).

Secțiunea 2. Definiția dreptului comerțului internațional

Dreptul comerțului internațional este acea ramură a dreptului care reglementează raporturile patrimoniale dintre subiectele comerțului internațional și care prezintă caracter de comercialitate și internaționalitate.⁸ Franța a avut ideea de a propune (în cadrul sesiunii UNCITRAL de la New York din 1970) o *Convenție-cadru referitoare la dreptul comerțului internațional* însă propunerea nu a fost dezbătută niciodată.⁹

⁸ Pentru definiții oferite de doctrină: **Dumitru Mazilu**, *Dreptul comerțului internațional. Partea generală*, Ed. Lumina Lex, București, 2005, p. 73; **Dragoș-Alexandru Sitaru**, *Dreptul comerțului internațional. Tratat. Partea generală*, Ed. Lumina Lex, București, 2004, p. 123.

⁹ *Draft basic convention establishing a common body of international trade law: proposal by the French delegation*, <http://www.uncitral.org/pdf/english/yearbooks/yb-1968-70-e/vol1-p288-291-e.pdf>; **Jean-Michel Jacquet, Philippe Delebecque**, *Droit du commerce international*, 2e édition, 2000, Dalloz, Paris, p. 3. A se vedea și **Dan Oancea**, *Exigențe ale perfecționării dreptului comerțului internațional în etapa actuală*, Revista Română de Studii Internaționale, nr. 6/1985.

Conținutul dreptului comerțului internațional este format de normele materiale proprii¹⁰ dar și norme de drept material care aparțin altor domenii (de exemplu, dreptul procesual civil – arbitrajul comercial; dreptul civil sau dreptul comercial – contractele etc).¹¹

Secțiunea 3. Principiile dreptului comerțului internațional

Principiile dreptului comerțului internațional:¹²

- principiul egalității juridice a părților;
- principiul libertății comerțului;¹³

Vânzarea anumitor produse, chiar autentice, fără acordul producătorului, a fost considerată contrafacere. Într-o cauză, soluționată, în Franța, de către TGI Paris, s-a considerat că este necesar acordul Microsoft pentru ca produsele sale să poată fi vândute pe eBay.¹⁴

- principiul bunei credințe;¹⁵
- principiul concurenței loiale.

Între principiile dreptului comerțului internațional există o întrepătrundere, acestea neputând fiind respectate în plenitudinea efectelor lor separat, existând o relație de determinare și interdependență.

¹⁰ *Convenția Națiunilor Unite asupra contractelor de vânzare internațională de mărfuri*, Viena, 1980.

¹¹ **D.A. Sitaru**, *op. cit.*, p. 126;

¹² Pe larg: **Dumitru Mazilu**, *Dreptul comerțului internațional. Partea generală*, Ed. Lumina Lex, București, 2003, p. 84 și urm.

¹³ Subsecvent este principiul libertății convențiilor.

¹⁴ *Benjamin L. et autres / Microsoft Corporation*, Tribunal de grande instance de Paris, a 31-a cameră, hotărârea din 25 iunie 2009, http://www.legalis.net/jurisprudence-decision.php3?id_article=2727.

¹⁵ **Frank J. Garcia**, *A "Fair" Trade Law of Nations or A "Fair" Global Law of Economic Relations?*, *Alberta Law Review*, Volume 45, Number 2, November 2007.

Secțiunea 4. Obiectul dreptului comerțului internațional

Obiectul dreptului comerțului internațional este dat de următoarele trăsături:¹⁶

✓ caracterul patrimonial;

Domeniul cultural a făcut obiectul unor discuții,¹⁷ amintind aici taxele vamale impuse unor obiecte de artă (cazul Constantin Brâncuși, 1928) precum și definiția bunurilor dată de Curtea de Justiție a Uniunii Europene în cadrul trimerelor preliminare referitoare la libera circulație a mărfurilor.

✓ caracterul comercial;

✓ caracterul internațional.

Secțiunea 5. Dreptul comerțului internațional și alte ramuri de drept

Raportul cu alte discipline ale științelor juridice este important nu doar din punct de vedere teoretic dar și pentru practicieni, pentru stabilirea legii aplicabile.¹⁸

Dreptul comercial

Dreptul comerțului internațional reglementează raporturi juridice asemănătoare cu cele de drept comercial (au un caracter patrimonial și comercial) dar în dreptul

¹⁶ **D. Mazilu**, *op. cit.*, p. 73; **D.A. Sitaru**, *op. cit.*, p. 129 și urm.

¹⁷ **Heather Grab**, *Free Trade and Cultural Industry: Finding a Way to Sleep in the Same Bed*, *Alberta Law Review*, Volume 45, Number 2, November 2007.

¹⁸ **Laura Magdalena Trocan**, *Corelațiile dintre dreptul comerțului internațional și alte ramuri de drept*, *Annals of the Constantin Brancusi University - Juridical Sciences Series*, No. 3, 2013. Disponibil la adresa: <http://ssrn.com/abstract=2372881>.

comerțului internațional sunt aplicabile normele naționale numai atunci când acestea sunt *lex causae*.¹⁹ În cele mai multe cazuri, dreptul comerțului internațional reglementează raporturile juridice prin norme proprii, specifice, cum ar fi convențiile internaționale²⁰ sau uzanțele internaționale²¹.

Drept procesual civil

Dreptul comerțului internațional conține trimiteri la normele de procedură civilă. Astfel, în *Regulile de procedură arbitrală* prevede că „prezentele Reguli se completează cu dispozițiile de drept comun de procedură civilă română în măsura în care acestea sunt compatibile cu arbitrajul și cu natura litigiilor” (art. 86).

Dreptul internațional privat

Legăturile cele mai puternice sunt cu dreptul internațional privat. La început, un capitol al acestei discipline, dreptul comerțului internațional a devenit în timp o disciplină autonomă. În literatura de specialitate²² se discută despre caracterul compozit al dreptului comerțului internațional, precum și de faptul că majoritatea autorilor îl

¹⁹ **Dumitru Mazilu**, *Dreptul comerțului internațional. Partea generală*, Ed. Lumina Lex, București, 2003, p. 78; **Dragoș-Alexandru Sitaru**, op. cit., p. 149.

²⁰ *Convenția Națiunilor Unite asupra contractelor de vânzare internațională de mărfuri* (Viena, 1980), ratificată de România prin Legea nr. 24 din 6 martie 1991 și publicată în Monitorul Oficial nr. 54 din 19 martie 1991.

²¹ INCOTERMS 2010.

²² **Jean-Michel Jacquet, Philippe Delebecque**, op. cit, p. 4.

tratează dintr-un punct de vedere național.²³ Dreptul internațional privat este definit de norma conflictuală, care nu este caracteristică dreptului comerțului internațional, domeniu în care există norme uniforme. Cu toate acestea, în practică însuși dreptul comerțului internațional conține norme conflictuale, norme care se mărginesc la domeniul comercial, în timp ce obiectul dreptului internațional privat ar fi mai larg.²⁴

Dreptul internațional public

Deosebirea cea mai importantă față de ramura publică a dreptului internațional este cea că subiectele au poziții juridice diferite.²⁵ În timp ce în dreptul comerțului internațional raporturile sunt de egalitate juridică, în dreptul internațional public statele (principalele subiecte) acționează ca puteri suverane.²⁶

²³ **D.A. Sitaru**, *op. cit.*, p. 124 („Definiția dreptului comerțului internațional al României” – subl.n).

²⁴ **Laura Magdalena Trocan**, *Corelațiile dintre dreptul internațional privat și alte ramuri de drept*, Annals of the Constantin Brancusi University - Juridical Sciences Series, nr. 4, 2014. Disponibil la adresa http://www.utgjiu.ro/revista/jur/pdf/2014-04/05_Laura%20Magdalena%20TROCAN.pdf.

²⁵ **D. A. Sitaru**, *op. cit.*, p. 152.

²⁶ A se vedea: Acordul din 10 decembrie 1991 între Guvernul României și Guvernul Federal al Austriei privind relațiile economice bilaterale, publicat în Monitorul Oficial nr. 48 din 23 martie 1992.

CAPITOLUL I

ROLUL ORGANIZAȚIILOR INTERNAȚIONALE ÎN DEZVOLTAREA ȘI UNIFORMIZAREA DREPTULUI COMERȚULUI INTERNAȚIONAL

În activitatea de legiferare în dreptul comerțului sunt implicați atât actori statali cât și non-statali (privați).²⁷ Cele mai importante acțiuni de modernizare și armonizare a dreptului comerțului internațional sunt realizate, în prezent, de UNCITRAL, Conferința de la Haga privind Dreptul Internațional Privat și Institutul Internațional pentru unificarea dreptului privat (UNIDROIT).

Secțiunea 1. Organizații mondiale

1.1. Organizația Națiunilor Unite

1.1.1. Rolul UNCITRAL în dezvoltarea și uniformizarea dreptului comerțului internațional

§ 1. Precizări prealabile

După cel de-al doilea război mondial, comerțul dintre statele lumii a luat o amploare fără precedent. Pentru a

²⁷ Sandra M Rocks, Kate A Sawyer, *International Commercial Law*, The Business Lawyer, Aug 2009. Vol. 64, Iss. 4

reglementa mai bine acest intens schimb de mărfuri (în primul rând, dar nu numai) au fost constituite diferite instituții, toate în dorința simplificării și modernizării regulilor. Astăzi, cele mai preocupante provocări în această materie sunt lansate de către UNCITRAL, OMC și Uniunea Europeană.

Relațiile comerciale dintre statele lumii precum și dintre comercianții din aceste state s-au dezvoltat puternic în cea de-a doua jumătate a secolului al XX-lea. Organizația Națiunilor Unite a instituit un for – cu caracter permanent – care să evidențieze progresele în materia comerțului internațional și care să realizeze o uniformizare a legislațiilor statelor lumii, în primul rând pentru a se adopta reglementări moderne.²⁸

Comisia Națiunilor Unite pentru Drept Comercial Internațional (UNCITRAL) a fost înființată în anul 1966 prin Rezoluția Adunării Generale a O.N.U.²⁹ și s-a remarcat prin adoptarea *Convenției de la Viena referitoare la vânzarea internațională de mărfuri* precum și armonizarea cadrului normativ în domeniul arbitrajului și al comerțului electronic.

§ 2. Carta Națiunilor Unite în materie de comerț internațional. De la UNCTAD la UNCITRAL

Pentru dezvoltarea sa, comerțul internațional are nevoie de realizarea anumitor condiții: rapiditate, încredere,

²⁸ Organizația Națiunilor Unite are mai multe organe specializate din punct de vedere economic (ECOSOC – Comitetul Economic și Social; U.N.C.T.A.D. – Conferința Națiunilor Unite privind Comerțul și Dezvoltarea; UNCITRAL) sau financiare (FMI – Fondul Monetar Internațional; BIRD – Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare).

²⁹ **Pierre-Alain Gourion, Georges Peyrard**, *Droit du commerce international*, 3e édition, LGDJ, Paris, 2001, p. 11.